

MOBILNE KUĆICE – IZAZOVI I ŠANSE U RAZVOJU KAMPING RESORTA U HRVATSKOJ

Josipa Cvelić Bonifačić

Pregledni rad

<https://doi.org/10.20867/hk.1.2>

Sažetak

Svrha – Svrha ovog rada je istražiti pojam, razvoj i ključne pokazatelje poslovanja mobilnih kućica, istražiti izazove i šanse za razvoj kamping resorta kroz mobilne kućice, ali i kontroverze koje prate ovakav dinamičan razvoj jedne vrste smještaja u kampovima i kamping resortima.

Obrada teme – U radu se istražuju pojmovi i povijest vezana za mobilne kućice, pravni okvir za mobilne kućice u Hrvatskoj te ključni pokazatelji poslovanja mobilnih kućica u Hrvatskoj. U radu se odgovara na pitanje: Što su zapravo mobilne kućice, koji su njihovi ključni pokazatelji poslovanja, kakav je razvoj u Hrvatskoj, kakva je pravna regulativa, koji su izazovi i šanse ali i kontroverze koje se pojavljuju vezano za sve veći broj mobilnih kućica u hrvatskim kampovima. Pored istraživanja dostupne literature, za potrebe ovog rada izvršeni su usmeni intervjui s 38 menadžera iz područja gospodarstva vezanog uz mobilne kućice te izvršena usporedna analiza ključnih pokazatelja poslovanja kampova Hrvatske u periodu 2018. do 2021. godina iz projekta „Benchmarking kampova“ kojeg provodi Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Opatija.

Zaključak – Mobilne kućice u Hrvatskoj postaju značajan faktor konkurentnosti hrvatskih kamping resorta, doprinose boljoj popunjenosti kao i poboljšanju ključnih pokazatelja poslovanja kampova ali izazivaju i brojne kontroverze te proizlazi da je njihov status potrebno dodatno definirati.

Ključne riječi mobilne kućice, glamping, kamping resorti, *outdoor* ugostiteljstvo

UVOD

Kampiranje u 21. stoljeću postaje doživljaj komfornog boravka u okružju prirode (Brochado, Pereira, 2017). Taj komfor gostima danas omogućuje moderna kamp oprema u koju spadaju i mobilne kućice te drugi glamping smještaj (NN 54/2016, 2016). Priroda i outdoor generiraju ključnu potražnju pa outdoor ugostiteljstvo i tzv. „nature-based tourism“ imaju rastuću potražnju u posljednjim godinama. (O'Neill, Riscinto-Kozub, Van Hyfte, 2010). Kamping se često definira istovremeno i kao outdoor aktivnost i outdoor smještaj. (Brochado i Pereira, 2017).

Coronavirus (COVID-19) uzrokovao je nepredvidive i dramatične socio-ekonomske okolnosti od svog prvog pojavljivanja u Wuhanu u Kina (N. Rowan, 2020). Dok je pandemija imala uglavnom negativan učinak na putovanja, kamping je upravo u pandemiji doživio neočekivani porast. U 2021. godini, primjerice, u Americi je 40% svih putovanja bilo u kampovima s 53% svih gostiju koji su putovali na odmor. Upravo oni gosti koji bi u situaciji pandemije ostali kod kuće, označili su kamping kao dio njihovih planova za 2022. godinu. (KOA 2022). Takvom stavu i novoj atraktivnosti kampinga značajno su doprinijele mogućnosti intimnog i zdravstveno sigurnog smještaja u kampovima, a u čemu su mobilne kućice odigrale presudnu ulogu. Može se utvrditi da su općenito mobilne kućice revolucionarizirale kamping te predstavljaju i označavaju ključnu transformaciju kampinga u kamping resorte, a koji proces još uvijek traje (Milohnić, Cvelić-Bonifačić, Licul, 2019).

Prema podacima Eurostata za 2019. godinu (Eurostat, 2022), Europsko outdoor ugostiteljstvo generiralo je 12% svih noćenja u 28.400 kampova od čega neke zemlje kao npr. Danska, Luxemburg ili Francuska ostvaruju u kampu preko jedne trećine ukupnih turističkih noćenja. Kamping industrija generira prihod veći od 12 milijardi eura. Udruga vodećih kampova Europe s kapacitetom od 18.000 parcela i više od 5.000 objekata za smještaj u prošloj je godini registrirala 10 milijuna noćenja potvrđujući svoju vodeću ulogu u Europskom turizmu. (Camping Business, 2022)

Kamping turizam, usprkos njegovoj važnosti za ukupno europsko gospodarstvo, i dalje je nedovoljno istražen. Ovaj subsektor, kako ga nazivaju Brooker & Joppe nastavlja unapređivati svoju ponudu u cilju stvaranja atmosfere resorta i koja integrira osobni *wellness* u doživljaj *outdoor* ugostiteljstva (Booker, Joppe, 2013). Razvoj mobilnih kućica i njihov sve veći broj u kampovima označio je zapravo početak transformacije kampinga u glamping (Milohnić, Cvelić-Bonifačić, Licul, 2019). Mobilne kućice često se smatraju glamping smještajem no, rezultati istraživanja Vrtodušić Hrgović i suradnika (Vrtodušić-Hrgović, Cvelić-Bonifačić, Licul, 2018) ukazuju da većina gostiju mobilne kućice ne smatra glampingom. Nova i inovativna ponuda smještaja u mobilnim kućicama u kampovima generalno je pomladila sektor kampinga, generirala novu potražnju među mlađim generacijama, prethodno gostiju hotela i apartmana te ti procesi značajno utječu na daljnji razvoj sektora i obilježja današnjeg *outdoor* ugostiteljstva. Iako smještaj u mobilnim kućicama može biti kontradiktoran pojmu kampinga u prirodi, mišljenje je da može motivirati nova tržišta posebice među hotelskim i apartmanskim gostima te tako novi kamping resorti spajaju najbolje od svijeta kampinga i hotelijerstva (Cvelić-Bonifačić, Milohnić, 2014).

U cilju dobivanja recentnih informacija, a s obzirom na rijetko dostupnu literaturu na temu mobilnih kućica, istraživanje je za ovaj rad provedeno je i putem 38 intervjua. Intervjui su obavljeni putem aplikacije Teams ili telefonom u periodu od siječnja do lipnja 2022. godine i to: 5 intervjua s predstavnicima proizvođača mobilnih kućica, 20 voditelja ključnih menadžerskih pozicija u kampovima Hrvatske, 4 s predstavnicima kamping udruženja, 4 touroperatora i 5 partnera iz distribucijskih tvrtki. Intervju je sadržao 3 grupe ključnih pitanja čiji se odgovori u radu interpretiraju. Pitanja su se odnosila na stavove ispitanika o obilježjima mobilnih kućica (starost, veličina, broj i dr.), izazovima i šansama u daljnjem poslovanju mobilnih kućica (buduće namjere, potražnja, ocjena popunjenosti), te kontroverzama koje prate postavljanje mobilnih kućica (problemi s destinacijom, lokalnom samoupravom, struktura gostiju i dr.).

1. KONCEPTUALNI OKVIR

U teorijskom dijelu ovog rada obrađuje se pojam mobilne kućice, povijest razvoja mobilnih kućica te pravni okvir za postavljanje mobilnih kućica u Hrvatskoj.

1.1. Pojam mobilne kućice - građevinski objekt ili pokretna kamp oprema?

Hrvatski izraz za mobilnu kućicu je "pokretna kućica" kako to definira Zakon o ugostiteljskoj djelatnosti koji u članku 27, stavak 1. definira pojam kampinga te

izričito spominje pokretne kućice (mobile home), koje svrstava u opremu za smještaj na otvorenom prostoru u kampovima (NN 138/2006). Uz pojam pokretna kućica u ovom i ostalim propisima pojavljuje se u zagradi engleski naziv: "mobile home". Pregledom više od stotinu internetskih stranica kampova u Hrvatskoj (Mobilne kućice Hrvatska, 2022) te službenih stranica proizvođača (Adria-home, 2022) i Kamping udruženja Hrvatske (Kamping udruženje Hrvatske, 2022) razvidno je da se u Hrvatskoj uvriježio izraz mobilna kućica umjesto pokretna kućica te će se on koristiti u ovom radu.

Prema Cambridge Dictionary, mobilna kućica se definira kao tip objekta u kojoj ljudi žive, obično na jednom mjestu ali s mogućnošću da se ista pokrene na drugo mjesto koristeći drugo vozilo za vuču, a ponekad i vlastiti motor. (Cambridge Dictionary, 2022). U Americi, pojam mobilne kućice najčešće se povezuje s jednostavnijim i povoljnijim oblikom stanovanja: "U SAD-u je mobilna kućica jeftin način izgradnje kuće. „Trailer parkovi“ gdje se takve mobilne kućice zatim parkiraju (često trajno) poznati su iz filmova (WOMO Guide, 2022).

Jednom i drugom poimanju mobilne kućice zajedničko je to da se mobilna kućica tretira kao stambena konstrukcija/objekt postavljen na čeličnu šasiju. Također, zajedničko je obilježje da se mobilna kućica mora transportirati do mjesta postavljanja i da ne može samostalno voziti cestom kao ostala kamp vozila. Direktor BVCD Kögelmeier navodi da je "Mobilna kućica transportabilna jedinica za stanovanje pričvršćena na osovinu ali bez kočnica" (Ruhnau, 2002). Mobilne kućice najnovije su u nizu inovacija mobilne opreme za kamping i nude najvišu razinu udobnosti. S time u svezi mobilne kućice postale su važan aspekt konkurentnosti kampinga (Rudančić, Sladoljev, 2021).

Usprkos upitnoj mobilnosti, mobilne kućice su vrlo brzo stekle značajnu potražnju koja je do danas u stalnom porastu. Tako primjerice, u online istraživanju provedenom 2017. vidljivo je da više od pola ispitanika – gostiju u Hrvatskoj, nije boravilo u mobilnoj kućici u nekoj drugoj zemlji. (Cvelić-Bonifačić, Milohnić, Cerović, 2017). Mobilne kućice su našle svoju najistaknutiju ulogu u Europi kao nova vrsta smještaja u kampovima. Rezultati istraživanja ukazuju da se kamping transformira upravo kroz inovativne forme smještaja. (Milohnić, Cvelić-Bonifačić, Licul, 2019)

Izrazi koji se koriste za termin "mobilna kućica" po zemljama su različiti, u engleskom to su: Mobile Home, Park Home, Leisure Lodges, Camping Home, Challet, Holiday Cottage, Holiday Home, Vacation property, Cabins, Lodging, Camping accommodation, Static Caravan, Residential Mobile Homes, i dr. U Ujedinjenom kraljevstvu često se upotrebljava naziv Holiday Home ili Holiday Cottage; u Australiji, Holiday House/ Home ili Weekender (Educalingo, 2022) U Americi će se često javiti izrazi Lodging ili Cabin, a sve više se koristi pojam Cabin/Glamping (KOA, 2022). Novi Zeland koristi također pojam Cabin, a pojavljuju se i pojmovi kao Studio Motel, Motel rooms ili Motel Accommodation (www.top10.co.nz, 2022). Njemački kampovi koriste izraze kao što su: Mobilheim, Mietunterkunft, Villas, Challets, Ferienwohnungen, (www.booking.com, 2022) Talijanski kampovi upotrebljavaju izraze kao što su: Case mobile, villas, camping lodging/allogio, a vrlo često se, kao i hrvatski kampovi služe tako da koriste isključivo engleske nazive za pojedine vrste mobilnih kućica (npr. Camping Home, Holiday Villa i sl.) (www.unionlido.com, 2022).

Zahvaljujući sve većem udjelu smještaja u mobilnim kućicama u kampovima i povećanoj potražnji među “ne – kapistima”, sami su kampovi počeli mijenjati svoja imena i branding te je sve češći slučaj da se počinju nazivati: Village, Holiday parks, Camping & Residence, Premium Camping Resorts, Villaggio Turistico, Centro Vacanze etc. (ADAC, 2022). Razlike u pojmovima vezanim za mobilne kućice odnose se prije svega na način uporabe same kućice; američki - gdje mobilna kućica predstavlja jeftinu zamjenu za stan (www.womoguide.de, 2022) i europski - gdje je mobilna kućica pojam kamp opreme povezan gotovo isključivo sa smještajem u kampovima. Službene klasifikacije koja bi definirala razvrstanje mobilnih kućica po kvaliteti, a uzimajući u obzir veličinu, opremljenost i dr., nema!

Zakon o gradnji (NN 125/2019) definira u članku 3. Stavak 2. Pojam građevine iz čega proizlazi da mobilne kućice nisu građevina. Mobilne kućice su objekt koji ne zahtijeva građenje kako je definirano u čl. 2, stavak 10. Zakona o gradnji. Mobilne kućice nemaju stalnu lokaciju i za njihovo postavljanje nije potrebna građevinska ili lokacijska dozvola kako je to propisano za građevine (NN 125/2019). Osim Zakona o gradnji, postoji Pravilnik o jednostavnim i drugim građevinama i radovima (NN112/2017) koji spominje druge vrste građevina poput skladišta, sjenica, plastenika, itd. Međutim, ni tu nema spomena mobilnih kuća, dok je za spomenute objekte potrebno izraditi projekt, ali nije potrebna građevinska dozvola. Imajući na umu sve prethodno opisano, mobilna kućica može se definirati kao gotovi proizvod - pokretni objekt izrađen u pravilu na industrijski/zanatski način te kao gotov proizvod montiran/postavljen na mjesto privremenog ili stalnog boravka, najčešće u propisanim ugostiteljskim objektima za smještaj tako da nije trajno pričvršćena za tlo te je pokretna na način da se može pomicati pa i ukloniti sa smještajne jedinice na kojoj se nalazi bez demontaže zajedno s pripadajućom terasom/predšatorom ili nadstrešnicom te pripadajućom infrastrukturom koja mora biti demontažna.

1.2. Povijesni razvoj mobilnih kućica

Mobilne kućice dijele povijesno porijeklo s kamp kućicama – prikolicama odnosno karavanima, iako se danas značajno razlikuju. Prvi primjeri mobilnih kućica mogu se pratiti od nomadskih skupina koje su putovale svojim mobilnim kućicama koje su vukli konji još u 16. stoljeću. Prisutna je teorija da su CONESTOGA kola (Conesta Wagoon) bile prve mobilne kućice. No, prema definiciji, mobilna kućica izgrađena je na šasiji dok te male kućice nisu imale šasije. Mnoge su kuće premještane konjima i motorima, ali to ne znači da su mobilne kućice (Mobile Home Living, 2022).

Mobilna kućica nastavak je povećanja komfora u odnosu na kamp kućicu i autodom/kamper (Educalingo, 2022). Mobilne kućice kakve danas poznajemo započele su s proizvodnjom 1926. snažno povezano s razvojem automobilske industrije, nazivajući ih “kočijama s prikolicom”, a dizajniranim kao dom daleko od doma - na kampiranju. (Oldest.org, 2022). Prikolice su se razvile u “mobilne kućice” koje su bile tražene nakon završetka Drugog svjetskog rata. Veterani su se vraćali kući, potreba za smještajem bila je sve veća, a ponuda nedostatna. U lipnju 1976. Kongres Sjedinjenih Država donio je Nacionalni zakon o izgradnji i sigurnosti proizvedenih stambenih objekata (42 U.S.C.), koji je osiguravao da su sve kuće izgrađene prema strogim nacionalnim standardima. Godine 1980. Kongres je odobrio promjenu izraza ‘mobilna kuća’ u „Proizvedena kuća“ – Manufactured Home (Bellis, 2020).

Mobilne kućice povijesno se snažno povezuju i s izumom kontejnera za prijevoz tereta. 1956. godine Amerikanac Malcom McLean izumio je prvi kontejner i revolucionirao pomorski i kopneni prijevoz u svijetu s tim izumom. „Stambeni kontejneri mogu se koristiti pojedinačno kao potpuno opremljeni stambeni smještaj s kuhinjom i kupaonicom ili kombinirani u kontejnerska naselja sa spavaćim, dnevnim, kuhinjskim, sanitarnim i tehničkim kontejnerima“ (Containerbasis, 2022).

U Europi prvi proizvođač mobilnih kućica kakve danas poznajemo bio je IRM, francuska kompanija koja je ušla na tržište mobilnih kućica u 1992. godini, a danas je s proizvodnjom od više od 160.000 mobilnih kućica, vodeći proizvođač u Francuskoj (BeneteauGroup, 2022). Zahvaljujući snažnoj potražnji te tehnološkom unapređenju mobilnih kućica, devedesetih godina i početkom dvijetisućite kreće masovna proizvodnja. Adria, danas jedan od najvećih europskih proizvođača mobilnih kućica, proizvela je svoju prvu mobilnu kućicu 2002. godine. (Adria Mobil, 2022). Europsko tržište mobilnih kućica danas je u ekspanziji u svim zemljama.

Broj mobilnih kućica u Hrvatskoj rastao je neočekivanom brzinom. U početku su kampovi sklapali Ugovore o zakupu parcela sa stranim touroperatorima koji su u Hrvatsku počeli kasnih 90-tih i ranih 2.000-tih dovoziti mobilne kućice proizvedene uglavnom u Italiji. Među prvim partnerima kampova u Hrvatskoj bili su Gebetsreuther koji je 1996. postavio prve mobilne kućice u kampu Slatina na otoku Cresu (Regiowiki, 2022), Vacanselect, Vacansoleil, Roan, Go4Holiday i drugi. Primjerice, Valamar Riviera d.d. u svojim je kampovima do 2006. godine imala samo mobilne kućice partnera i tek 2006. godine postavlja se 10 mobilnih kućica po “Revenue-share” modelu u suradnji s tvrtkom Adria-More iz Pakoštana (Valamar Riviera d.d., 2007).

1.3. Pravni okvir za mobilne kućice u Hrvatskoj

Pravilnikom o razvrstanju i kategorizaciji ugostiteljskih objekata iz skupine Kampovi (NN 54/2016) definirano je u članku 14. u stavku (6) da se na osnovnim smještajnim jedinicama nalazi pokretna oprema za kampiranje: šator, kamp prikolica (kamp kućica, karavan), autodom (kamper), pokretna kućica (mobilhome), glamping kućica, glamping oprema i slično. U stavku 7. izriječno je definirano da je pokretna kućica (mobilhome) pokretna oprema za kampiranje od čvrstog materijala, nije čvrsto vezana za tlo (može se maknuti), ima kupaonicu. Pored pokretne kućice u stavku (8) definirana je također i glamping kućica, a u stavku (9) glamping oprema.

Osim u kampovima s više od 10 smještajnih jedinica definiranih u prethodno opisanim propisima, mobilne kućice se mogu postaviti prema Pravilniku o razvrstavanju i kategorizaciji objekata u kojima se pružaju ugostiteljske usluge u domaćinstvu - neslužbeno pročišćeni tekst (NN 9/16, NN 54/16, NN 61/16, NN 69/17) i u kampovima u domaćinstvu koji imaju do 10 smještajnih jedinica (NN 9/16).

Također, prema Pravilniku o razvrstavanju i kategorizaciji objekata u kojima se pružaju ugostiteljske usluge na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu (NN 54, 2016) mobilne kućice dozvoljeno je postaviti i u kampovima na obiteljskom poljoprivrednom

gospodarstvu koje može imati do 20 smještajnih jedinica. Što se tiče broja dozvoljenih mobilnih kućica, u svim propisima koji reguliraju postavljanje mobilnih kućica u kampovima dozvoljen je jednak udio mobilnih kućica na osnovnim smještajnim jedinicama i to u visini od 40% kapaciteta osnovnih smještajnih jedinica.

Može se zaključiti da se pokretna kućica/mobilna kućica (mobile home) u hrvatskim propisima smatra pokretnom opremom za kampiranje, da je udio mobilnih kućica u svim vrstama kampova ograničen na 40% osnovnih smještajnih jedinica te da se terase i infrastruktura propisuju biti demontažni. Spomenutim Pravilnicima generalno je propisana površina smještajne jedinice na otvorenom – kamp parcele, u ovisnosti o kategoriji kampa. Nije propisana veličina mobilnih kućica kao ni omjer veličine mobilne kućice s terasom u odnosu na površinu smještajne jedinice na koju se postavlja.

2. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

U istraživačkom dijelu rada prikazuju se rezultati istraživanja pokazatelja poslovanja mobilnih kućica te rezultati intervjua s hrvatskim menadžerima o šansama, izazovima i kontradikcijama povezanim s mobilnim kućicama.

2.1. Pokazatelji poslovanja mobilnih kućica u hrvatskim kampovima

Za potrebe ovog rada istraženi su ključni pokazatelji poslovanja mobilnih kućica iz podataka Kamping udruženja Hrvatske i podataka istraživanja “Benchmarking kampova” na Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija, a sve u cilju sagledavanja ukupnog poslovanja mobilnih kućica iz više aspekata i trendova budućeg rasta.

2.1.1. Broj mobilnih kućica u Hrvatskoj kroz godine

Broj mobilnih kućica u hrvatskim kampovima se od 2014. godine do danas gotovo udvostručio: Prema podacima Kamping udruženja Hrvatske u 2021. godini je Hrvatskoj je 13.794 mobilnih kućica što je porast od 88% u odnosu na 2014. godinu kada ih je bilo 7.337. (KUH, 2022)

Prema podacima (Kamping udruženje Hrvatske, 2021) U Hrvatskoj se u kampovima nalazi ukupno 85.541 smještajnih jedinica od čega je 13.318 mobilnih kućica ili udio mobilnih kućica u hrvatskim kampovima iznosi 16% kapaciteta.

U ovom broju su mobilne kućice touroperatora i vlastite mobilne kućice. S obzirom na ukupno dozvoljeni udio od 40% mobilnih kućica zaključuje se da dozvoljeni maksimum još nije dostignut.

2.1.2. Analiza ključnih pokazatelja poslovanja kampova u Hrvatskoj

Na Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu provodi se jedinstveno praćenje poslovanja kampova pod nazivom “Benchmarking kampova” (Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, 2022) u kojem se iskazuju ključni pokazatelji poslovanja kampova u Hrvatskoj prema regijama, ali i prema strukturi smještajnih jedinica tj. mobilnih kućica koje se nazivaju “smještajni objekti” te parcela i kamp mjesta koja se nazivaju “smještajne jedinice”. Uzorak za koji se iskazuju ključni pokazatelji poslovanja iznosi u 2021. godini iznosi 32 kampa s kapacitetom od 22.810 smještajnih jedinica. Ukupni smještajni kapacitet u jedinicama u Hrvatskoj iznosi 85.241 što znači da je Benchmarkingom obuhvaćeno 27% kapaciteta hrvatskih kampova.

Za potrebe ovog rada izvršena je usporedna analiza izvješća po godinama od 2018. do 2021. U nastavku se daju ključni rezultati analize:

2.1.2.1. Struktura smještajnih jedinica

U istraživanju „Benchmarking kampova“ u 2021. godini obuhvaćeno je 22.810 smještajnih jedinica od čega su 19.148 parcele i kamp mjesta (SJ-smještajne jedinice) a 3.662 mobilne kućice iz čega proizlazi da je udio kapaciteta mobilnih kućica u ovom projektu kod odabrana 32 kampa identičan udjelu ukupnog hrvatskog kapaciteta mobilnih kućica u ukupnom kapacitetu iskazanom u smještajnim jedinicama hrvatskih kampova i koji iznosi 16%, a što ukazuje na relevantnost svih daljnjih korištenih podataka.

2.1.2.2. Stupanj iskorištenosti kapaciteta

U periodu 2018. do 2021. stupanj iskorištenost kapaciteta mobilnih kućica u pravilu u svim promatranim godinama viši od iskorištenosti SJ (parcele i kamp mjesta) osim u pandemijskoj 2020. godini. Najviši stupanj iskorištenosti mobilnih kućica postignut je 2019. godine u Dalmaciji i iznosi 39,93%. Iste godine iskorištenost parcela na nivou Hrvatske bila je čak viša od iskorištenosti mobilnih kućica. U odnosu na 2018. godinu vidljiv je najveći porast iskorištenosti mobilnih kućica u kampovima kontinentalnog dijela Hrvatske i najveći pad stupnja iskorištenosti u Dalmaciji.

2.1.2.3. Prihod po raspoloživoj smještajnoj jedinici

Prihodi po raspoloživoj smještajnoj jedinici promatranih kampova od 2018. do 2021. godine značajno su porasli i to do 5 puta. U 2018. na nivou Hrvatske prihod po mobilnoj kućici u 2018. godini iznosio je za Hrvatsku 304,33 kn, u 2019. iznosio je 310,32 kn a 2021. nakon pandemije 296,38 kn za mobilnu kućicu (IU Istri 2019. 366,32 kn) a 2021. 334,02 kn. U Dalmaciji 2018. godine 317,89 kn a 2021. 231,3 kn. Prihodi u 2021. godini su niži na nivou Hrvatske zbog utjecaja značajnog pada prihoda u svim regijama osim Kvarnera.

2.1.2.4. Prosječna cijena smještaja

Prosječna cijena smještaja po regijama kroz godine predstavlja odnos ostvarenih prihoda i prodanih kapaciteta. Ovaj pokazatelj iskazuje ostvarenu prosječnu neto dnevnu prodajnu cijenu smještajnih objekata – mobilnih kućica i smještajnih jedinica – parcela i kamp mjesta.

Prosječna cijena smještaja u promatranom razdoblju 2018.-2021. značajno je porasla. Tako je prosječna cijena za mobilne kućice u 2021. godini viša od 2018. godine za 57% dok je prosječna cijena za parcele i kamp mjesta porasla 29% na nivou Hrvatske. Najveći porast prosječne cijene u mobilnim kućicama vidljiv je u kontinentalnim kampovima i iznosi 69% dok je porast prosječnih cijena na parcelama 29%. Najveći porast prosječne cijena na parcelama bilježi Kvarner s porastom od 42% u promatranom razdoblju.

2.1.2.5. Prihod po noćenju

Prihod po noćenju u mobilnim kućicama usprkos smanjenog broja noćenja u pandemijskim godinama u odnosu na 2018. godinu također je na nivou Hrvatske značajno povećan. U mobilnim kućicama ostvaren su 2021. godine 37% veći prihodi za razliku od prihoda na parcelama i kamp mjestima koji su ostvarili samo 55% prihoda po noćenju iz 2018. godine. Za razliku od Dalmacije koja je u mobilnim kućicama jedva ostvarila rezultate iz 2018. godine, a na parcelama samo 19% pretpandemijskog prihoda po noćenju, kontinentalni kampovi bilježe izuzetne rezultate: porast prihoda po noćenju u mobilnim kućicama za 87% i 40% na parcelama i kamp mjestima.

2.1.2.6. Faktor višestruke zauzetosti

Analizom faktora višestruke zauzetosti 2018. – 2021. vidljivo je da je broj osoba u mobilnim kućicama značajno porastao u 2021. godini i iznosi 3,68 osoba, a najveći je u Dalmaciji 3,84 osobe na jednu mobilnu kućicu. Istovremeno prosječni broj osoba na parcelama i kamp mjestima u Hrvatskoj iznosi 2,24 osobe a u Dalmaciji je najniži i iznosi 1,91 osoba. Generalno prisutan je porast prosječnog broja osoba u mobilnim kućicama (osim na kontinentu) i pad broja osoba na parcelama i kamp mjestima (opet osim na kontinentu).

2.1.2.7. Prosječna dužina boravka

Prosječna dužina boravka gostiju u hrvatskim kampovima razlikuje se vezano za vrstu smještajne jedinice te u mobilnim kućicama (SO) iznosi 6,7 dana, a na smještajnim jedinicama (SJ – parcele i kamp mjesta) iznosi 7 dana u 2021. godini – što je manje nego u pandemijskoj 2020. kada je boravak bio u mobilnim kućicama kraći, ali na SJ duži za prosječno 1 dan. U odnosu na 2018. godinu boravak je produžen u mobilnim kućicama gotovo za 2 dana (5,98 u 2018. u odnosu na 6,73 u 2021.) dok je boravak na parcelama (u 2018. gotovo identičan boravku u mobilnim kućicama – 5,89 dana produžen u 2021. godini na 6,97 dana- dakle, gotovo za 2 dana).

2.1.2.8. Godišnji prihod po raspoloživoj mobilnoj kućici (SO) i smještajnoj jedinici (SJ – parcela i kamp mjesto)

U Tablici 1. prikazan je odnos ostvarenih Prihoda od smještaja u smještajnim objektima/ smještajnim jedinicama i raspoloživih kapaciteta (SO/SJ) te se obračunava temeljem otvorenih dana kampa. Ovaj pokazatelj iskazuje prihod kojeg godišnje generira SO odnosno SJ.

Tablica 1: Godišnji prihod hrvatskih kampova po raspoloživom kapacitetu po godinama

Godišnji prihod po raspoloživom kapacitetu kampova	Ukupno kamp	SO (Mobilne kućice)	SJ (Parcele i kamp mjesta)	Ukupno kamp	SO (Mobilne kućice)	SJ (Parcele i kamp mjesta)	Ukupno kamp	SO (Mobilne kućice)	SJ (Parcele i kamp mjesta)	Ukupno kamp	SO (Mobilne kućice)	SJ (Parcele i kamp mjesta)
	2.018			2.019			2.020			2.021		
Hrvatska	36.663	77.088	27.246	37.880	88.902	27.014	18.302	46.853	12.842	36.396	108.178	23.607
Istra	36.183	89.181	24.829	38.371	91.883	26.192	16.686	49.867	10.670	37.922	121.915	24.077
Kvarner	35.422	83.684	28.581	33.459	78.538	26.843	20.352	44.573	16.471	36.162	107.494	24.788
Dalmacija	44.655	58.330	38.071	46.572	90.526	33.553	22.082	43.297	16.244	35.632	84.425	23.532
Kontinent	13.989	41.091	10.443	20.976	86.389	12.385	7.432	44.877	2.440	21.631	105.336	10.470

Izvor: Obrada autorice prema "Benchmarking kampova, godišnji izvještaj za 2021. godinu, FTHM, Opatija 2022.

U tablici su prikazani neto prihodi smještaja. Vidljivo je da prihod u 2021. godini od mobilnih kućica iznosi prosječno u Hrvatskoj 108.178 kn, a prihod po parceli/kamp mjestu iznosi 23.607 kn. Iz gornje tablice je vidljivo značajno povećanje prihoda po mobilnoj kućici u 2021. godini koju smatramo još uvijek pandemijskom godinom i to povećanje na nivou Hrvatske iznosi 40%, a najveće povećanje bilježe kontinentalni kampovi i to za 56%. Na parcelama/kamp mjestima prihod je u 2021. godini pao te iznosi 87% prihoda iz 2018. godine dok kontinentalni kampovi imaju i na parcelama jednake prihode kao i u 2018. godini.

U 2021. godini postignut je rekord u prihodima u Istri s godišnjim neto prihodom po mobilnoj kućici u iznosu od 121.915 kn u 2021. godini. Zaključuje se da pandemija nakon 2020. godine nije utjecala na poslovanje mobilnih kućica već ih je značajno unaprijedila. Rezultat je to povećane popunjenosti ali i ostvarene prosječne cijene na koju je pandemija pozitivno utjecala.

2.2. Mobilne kućice – šanse, izazovi i kontroverze

U cilju istraživanja mogućnosti /šansi, izazova te kontroverzi vezanih za mobilne kućice u razvoju kamping resorta u Hrvatskoj, provedeno je istraživanje rijetko dostupne literature, web stranica vezanih za mobilne kućice te niza novinarskih uradaka u kojima se spominju mobilne kućice. Provedeno je istraživanje metodom usmenog intervjua s 38 menadžera povezanih s gospodarstvom mobilnih kućica kako je opisano u uvodnom poglavlju ovog rada. Temeljem svih provedenih istraživanja može se ustvrditi da je renesansa outdoor ugostiteljstva posebice u postpandemijskom razdoblju razotkrila je brojne šanse za njegov daljnji razvoj kao što su:

- održivi razvoj uže i šire destinacije – postavljanje mobilnih kućica kao

- pokretnih objekata bez katnosti koji se mogu jednostavno i lako ukomponirati u okoliš, koje mogu imati niski ili nulti CO₂ otisak, zbog svoje povezanosti s prirodom generiraju sve veće povjerenje i potražnju među gostima i doprinose konkurentnosti kamping resorta
- porast konkurentnosti kamping resorta s mobilnim kućicama u odnosu na druge oblike smještaja
  - rastuća potražnja za smještajem u mobilnim kućicama vidljiva je kroz više ključnih pokazatelja poslovanja mobilnih kućica
  - promjena strukture gostiju i privlačenje u kamp gostiju koji nisu originalno kampisti već su koristili smještaj u hotelima ili smještaj u domaćinstvu
  - sigurnost i intimnost smještaja u mobilnim kućicama uvjetovala je značajan porast potražnje u pandemijskom i postpandemijskom razdoblju
  - popunjenost mobilnih kućica i mnja ovisnost o vremenskim uvjetima doprinosi produljenom radu kampova i razvoju brojnih dodatnih sadržaja u kampovima
  - proces nabave i postavljanja mobilnih kućica pojednostavljen je u odnosu na klasični smještaj bilo koje vrste pa čak i montažni koji također zahtjeva pribavljanje dokumentacije o građenju. Cijene nabave, postavljanja i ostali troškovi značajno su niži od klasične gradnje (Škuflić, 2021)
  - veličina i komfor mobilne kućice konkurentni su drugim oblicima smještaja i gotovo su se izjednačili sa turističkim naseljima
  - postoji interes za daljnjim rastom broja mobilnih kućica
  - većina ispitanika ima pozitivan odnos ka daljnjem razvoju kampinga kroz smještaj u mobilnim kućicama.

Prema provedenim intervjuima proizlaze sljedeći izazovi i kontroverze povezane s postavljanjem mobilnih kućica:

- broj mobilnih kućica, odnosno udio mobilnih kućica u ukupnim smještajnim kapacitetima kamping resorta novi je izazov (težnja za povećanjem broja mobilnih kućica može dovesti do prevelikog broja, prevelika gustoća itd.)
- nedefinirana površina koju je potrebno minimalno osigurati za postavljanje mobilne kućice tzv. rahlosti kućica je kontraverza
- kvaliteta opreme nije definirana prema kategoriji kamping resorta
- nije limitirana veličina kućice prema kategoriji kampa/resorta i općenito
- pokazatelji održivosti nisu definirani ili minimalno propisana (materijal i oprema)
- ključna konkurentna prednost boravka u kamping resortu u odnosu na ostale vrste smještaja je povezanost (Connectivity) - mogućnost aktivnog učešća u zajedničkim aktivnostima (Foley, 2015) . Zajednica u kojoj razmjenjujemo doživljaje donosi društveni i osobni „well-being“ i doprinosi društvenom kapitalu onih koji u njemu sudjeluju (Stuard, 2014). Društveni kapital, kako ga definira Lodder znači “kvaliteta društvenih odnosa” – kako dobro se ljudi međusobno druže, razumiju jedan drugu, vjeruju i pomažu jedni drugima, kako se nose s različitostima i kako su povezani jedni s drugima (Lodder, 2014). Proizlazi da za bolju diverzifikaciju u outdoor ugostiteljstvu, smještaj u mobilnim kućicama ne bi trebao voditi ka većoj otuđenosti i individualizaciji boravka već naglašeno dalje njegovati društvene aktivnosti po kojim vrijednostima je upravo outdoor ugostiteljstvo prepoznato
- kontroverze vezane za veličinu mobilnih kućica kao i definiciju „pokretne opreme“ za koju nije potrebno ishoditi građevinsku dozvolu, povećavaju pritisak

- lokalne samouprave za kontrolom nad ekspanzijom mobilnih kućica u cilju naplate komunalnog doprinosa ali i spriječavanju pritiska za preopterećenjem lokalne infrastrukture
- pritisak za povećanjem dozvoljenog udjela mobilnih kućica (Strategija razvoja održivog turizma do 2030.godine, 2022) koji sada iznosi 40% smještajnog kapaciteta kampa/ kamping resorta/outdoor smještaja. Navedeni zahtjevi djelomično su ublaženi u Hrvatskoj uvođenjem nove vrste iz skupine kampovi koja se naziva „Glamping“ (NN 68/ 2019), a u kojoj je smještaj 100% u glamping opremi i glamping objektima te više ne postoje parcele i kamp mjesta za dolazak s vlastitom opremom. Iz provedenih intervjua proizlazi da kampovi žele povećati udio mobilnih kućica.

Imajući na umu Nacionalnu razvojnu strategiju RH do 2030. godine (NN 55/2021) koja predstavlja programsko polazište za daljnji razvoj turizma i u kojoj je kao jedan od prioriteta naveden razvoj održivog, inovativnog i otpornog turizma to je i polazište za Strategiju hrvatskog turizma koja je u izradi i na e-savjetovanju, brojne prednosti ali i kontroverze vezane uz mobilne kućice bit će stoga potrebno rješavati multidisciplinarno te na tragu strateških nacionalnih ciljeva.

ZAKLJUČAK

Postavljanje mobilnih kućica u kamping resorte zbog kvalitete smještaja koju nude, označilo je renesansu kampiranja te transformaciju dotad jednostavnih kampova u kamping resorte. Mobilne kućice u svojoj relativno kratkoj povijesti značajno su doprinijele povećanju konkurentnosti kamping usluge koja doživljava u postpandemijskom razdoblju značajno bolje rezultate od konkurencije. Danas su mobilne kućice simbol osobnog *wellnessa* i idealan spoj boravka u komforu vlastitog doma i bavljenja *outdoor* aktivnostima. Kampovi s mnoštvom zabavnih i rekreacijskih sadržaja kroz smještaj u mobilnim kućicama generirale su novu potražnju resortnog tipa u kojoj je započela era novog *outdoor* ugostiteljstva.

Mobilne kućice imaju bolji stupanj iskorištenosti kapaciteta, prosječni prihod koji se ostvaruje od smještaja gostiju s vlastitom kamp opremom značajno je niži od prosječnog prihoda koji se ostvaruje od smještaja u mobilnim kućicama, prihod po noćenju također je viši kao i faktor višestruke zauzetosti. Prosječna duljina boravka slična je onoj na parcelama, a godišnji prihod po raspoloživoj mobilnoj kućici također je značajno veći od prihoda parcela i kamp mjesta. Temeljem rezultata istraživanja može se zaključiti da su mobilne kućice konkurentni oblik smještaja u kampovima koji ostvaruje bolje tržišne performance te ima brojne šanse za daljnji razvoj konkurentnog proizvoda u skladu sa svim tržišnim trendovima.

Iako je isplativost, konkurentnost i rastuća potražnja za mobilnim kućicama dokazana, istovremeno postavljanje sve većeg broja i sve većih mobilnih kućica izaziva i brojne kontroverze pa čak i negodovanje javnosti i lokalnih vlasti. Ono često proizlazi iz nedovoljno definiranih elemenata održivosti.

Rad donosi više menadžerskih implikacija: mobilna kućica predstavlja šansu za daljnji razvoj konkurentnosti outdoor ugostiteljstva, tržište nabave, pravni okvir te konkurentsko okruženje uređeni su i dostatni za daljnji razvoj tržišta smještaja u kamping resortima, pokazatelji poslovanja mobilnih kućica su pozitivni i konkurentni u odnosu na smještajne jedinice za kampiranje s vlastitom kamp opremom i ukazuju na rastuću potražnju te u cjelokupnosti predstavljaju šansu strateškom menadžmentu za razvojem još konkurentnije usluge smještaja.

Ostaje za istražiti izazove vezane za udio mobilnih kućica, njihovu veličinu, omjer površine i veličine te ostale elemente vezane za razvoj konkurentnosti i utjecaj na razvoj destinacije a u skladu sa strateškim nacionalnim i regionalnim odrednicama razvoja turizma. Kako bi se minimizirale moguće negativne implikacije uporabe mobilnih kućica, ostaje za istražiti mogućnosti detaljnijeg i konkretnijeg definiranja brojnih elemenata održivosti kako same mobilne kućice kao objekta, tako i održive konkurentnosti kampa kao ugostiteljskog objekta, a slijedom toga i elemente *outdoor* ugostiteljstva koje ključno doprinose održivosti destinacije.

REFERENCE:

- ADAC, P. C. (24. 5 2022), www.pincamp.de. Dohvaćeno iz Die Besten der Besten: Die 5 Länder mit den meisten ADAC-Superplätzen: <https://www.pincamp.de/campingthemen/5-sterne/italien>
- Adria Mobil. (28. 07 2022), Adria Brand History since 1965. Dohvaćeno iz [www.adria-mobil.com: https://about.adria-mobil.com/en/history](https://about.adria-mobil.com/en/history)
- Adria-home. (15. 06 2022), www.adria-home.com. Dohvaćeno iz Mobilne kuće: <https://hr.adria-home.com/mobilne-kuce>
- Banko. (02. 5 2022), Banko transport. Dohvaćeno iz [www.banko-transport.hr: http://banko-transport.hr/splash/](http://banko-transport.hr/splash/)
- Bellis, M. (28. 8 2020), "The History of Mobile Homes." Dohvaćeno iz [www.thoughtco.com: https://www.thoughtco.com/history-of-mobile-homes-4076982](https://www.thoughtco.com/history-of-mobile-homes-4076982).
- BeneteauGroup. (25. 7 2022), Beneteau-group History. Dohvaćeno iz [www.beneteau-group.com: https://www.beneteau-group.com/en/history/](https://www.beneteau-group.com/en/history/)
- Booker, E., Joppe, M. (2013), "Trends in camping and outdoor hospitality—An international review", Journal of outdoor recreation and tourism, Vol 3-4, str 1-6.
- Brochado, A., Pereira, C. (2017), "Comfortable experience in nature accommodation: Perceived service quality in glamping", Journal of Outdoor Recreation and Tourism, Vol 17, str. 77-83.
- Business, C. (19. 5 2022). www.campingbusiness.eu. Dohvaćeno iz Camping Bussiness: <https://www.campingbusiness.eu/category/virtual-expo-en/accommodations-en/mobilehome-en/?lang=en>
- Cambridge Dictionary. (02. 6 2022). Dohvaćeno iz [www.dictionary.cambridge.org: https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/mobile-home](https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/mobile-home):
- Camping Adriatic. (18. 7 2022). Camping Homes in Croatia. Dohvaćeno iz [www.camping-adriatic.com: https://www.camping-adriatic.com/mobile-homes/accommodation](https://www.camping-adriatic.com/mobile-homes/accommodation)
- Camping Adriatic by Valamar. (3. 5 2022). Dohvaćeno iz [www.valamar.com: https://www.valamar.com/hr/kamping-porec/lanterna-camping-resort?faza=Consideration&promo=&campaigntype=D&SA&network=g&gclid=CjwKCAjw_b6WBhAQEiwAp4HyINU8baIBuHHNm1wxF-SZLn2S1Rh2Bhv7ly6atmC3dqZD91eG7X1jWRoCTsgQAvD_BwE](https://www.valamar.com/hr/kamping-porec/lanterna-camping-resort?faza=Consideration&promo=&campaigntype=D&SA&network=g&gclid=CjwKCAjw_b6WBhAQEiwAp4HyINU8baIBuHHNm1wxF-SZLn2S1Rh2Bhv7ly6atmC3dqZD91eG7X1jWRoCTsgQAvD_BwE)
- Camping Business. (01.8.2022). European Camping Group, a company backed by PAI Partners, to acquire Vacanceselect from Permira. Dohvaćeno iz [www.campingbusiness.eu: https://www.campingbusiness.eu/european-camping-group-societa-sostenuta-da-pai-partners-acquisisce-vacanceselect-da-permira/?lang=en&utm_medium=email&utm_source=Mazzucchel%3A205695+Nessuna+cartella&utm_campaign=Mazzucchel%3A360460+Camping+Business+Newslet](https://www.campingbusiness.eu/european-camping-group-societa-sostenuta-da-pai-partners-acquisisce-vacanceselect-da-permira/?lang=en&utm_medium=email&utm_source=Mazzucchel%3A205695+Nessuna+cartella&utm_campaign=Mazzucchel%3A360460+Camping+Business+Newslet)
- Camping.hr. (13. 06. 2022). Mobilne kućice. Dohvaćeno iz [www.camping.hr: https://www.camping.hr/hr/hrvatski-kampovi/mobilne-kucice](https://www.camping.hr/hr/hrvatski-kampovi/mobilne-kucice)
- Containerbasis. (28. 6 2022). Raum Container. Dohvaćeno iz [www.containerbasis.de: https://www.containerbasis.de/raumcontainer/](https://www.containerbasis.de/raumcontainer/)
- Cvelić-Bonifačić, J., Milohnić, I. (2014). "Change Management in Camping Tourism". u Grzinic J., Bevanda V.(ur), Suvremeni trendovi u turizmu, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet ekonomije i turizma

“Dr. Mijo Mirković”, Pula, 154-173.

- Cvelić-Bonifačić, J., Milohnić, I., Cerović, Z. (2017), *Glamping - Creative Accommodation in Camping Resorts: Insights and Opportunities*, TOSEE - Tourism in Southern and Eastern Europe, Faculty of Tourism and Hospitality Management, Opatija, (str. 101-114).
- Eco Mobile Homes. (7. 6 2022). Dohvaćeno iz www.ecomobilehome.pl: <https://ecomobilehome.pl/en/>
- Educalingo. (17. 4 2022). Dohvaćeno iz www.educalingo.com: <https://educalingo.com/en/dic-en/holiday-home>
- Europages. (15. 06 2022). *Manufacturers of mobile homes*. Dohvaćeno iz www.europages.co.uk: www.europages.co.uk/companies/Manufacturer%20producer/mobile%20homes.html
- European Green Deal. (24. 5 2020). *A European Green Deal*. Dohvaćeno iz [www.ec.europa.eu](http://ec.europa.eu): https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en
- Eurostat. (30. 06 2022). *Thinking of going camping this summer?* Dohvaćeno iz [www.ec.europa.eu/eurostat](http://ec.europa.eu/eurostat): <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20190613-1>
- Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu. (19. 5 2022). *Benchmarking kampova*. Dohvaćeno iz www.hotel-benchmarking.com: <http://www.hotel-benchmarking.com/benchmarking-kampovi.php>
- Foley, C. T. (2015). *The art of wasting time: sociability, friendship, community, and holidays*. *Leisure Studies*. DOI: 10.1080/02614367.2015.1055296.
- Gebetsroither. (5. 6 2022). Dohvaćeno iz www.gebetsroither.com: <https://www.gebetsroither.com/en/search-book/camping-terme-tuhelj-915>
- <https://www.porton.hr/>. (14. 5 2022). Dohvaćeno iz <https://www.porton.hr/holiday-homes>: <https://www.porton.hr/holiday-homes>
- KAIROS (2013). *The outdoor hospitality of the future*, Kairos, Stockholm.
- Kamping udruženje Hrvatske. (2021). *Turistički promet i kapaciteti u kampovima u Republici Hrvatskoj 2020. godine*, KUH, Poreč.
- Kamping udruženje Hrvatske. (05. 6 2022). *www.camping.hr*. Dohvaćeno iz *Hrvatski kampovi - mobilne kućice*: <https://www.camping.hr/hr/hrvatski-kampovi/mobilne-kucice>
- KOA (25. 6 2022). *Nord American Camping Report*. Dohvaćeno iz www.koa.com: [ps://koa.com/north-american-camping-report/#:~:text=The%202022%20North%20American%20Camping,covery%20of%20the%20travel%20sector](https://koa.com/north-american-camping-report/#:~:text=The%202022%20North%20American%20Camping,covery%20of%20the%20travel%20sector)
- KOA (17. 5 2022). *Nord American Camping Report 2022*. Dohvaćeno iz www.koa.com: <https://koa.com/north-american-camping-report/#:~:text=The%202022%20North%20American%20Camping,covery%20of%20the%20travel%20sector>
- Lodder, S. (5. 2 2014). *Investing in social capital: The Wadey Story*. Dohvaćeno iz *Sustaining Community*: https://sustainingcommunity.wordpress.com/2014/02/05/ce_in_cps/
- Majić, D., & Dobran, I. (23. 4 2022). *Mobilne kućice na rubu zakona*. Dohvaćeno iz www.istra24.hr: <https://www.istra24.hr/radar/mon-perin-mobilne-vile-s-bazenom-na-samoj-obali-iznajmljuju-se-zagotovo-tisucu-eura-na-dan>
- Mazzucheli, A. (21. 07 2022). *Camping Business: Leadingcampings supports the Master in sustainable outdoor Hospitality Management*. Dohvaćeno iz www.campingbusiness.eu: <https://www.campingbusiness.eu/leadingcampings-supports-the-master-in-sustainable-outdoor-hospitality-management/?lang=en>
- Milohnić, I., Cvelić-Bonifačić, J., Licul, I. (2019), “Transformation of camping into glamping – trends and perspectives”, *TOSEE – Tourism in Southern and Eastern Europe*, Opatija: Faculty of Tourism and Hospitality Management, Vol. 5 (str. pp. 457-473).
- Mobile Home Living. (28. 4 2022). *History of Mobile Homes*. Dohvaćeno iz www.mobilehomeliving.org: <https://mobilehomeliving.org/the-history-of-mobile-homes/>
- Mobilne kućice Hrvatska. (19. 5 2022). www.mobilnekućicehrvatska.com. Dohvaćeno iz *Mobilne kućice*: <https://www.mobilnekućicehrvatska.com/>
- Monperin. (19. 5 2022). Dohvaćeno iz www.monperin.com: <https://www.monperin.com/camping/camping-home>
- N. Rowan, J. L. (2020) “Challenges and solutions for addressing the critical shortage of supply chain for personal and protective equipment (PPE) arising from Coronavirus disease (COVID-19) pandemic – a case study from the Republic of Ireland”, *Science of The Total Environment*, Elsevier, Vol.725, 138532
- NN 125/2019 (5. 21 2022). *Zakon o gradnji*. e-book: *Zakon o gradnji*. Zagreb, Croatia: Narodne novine, pročišćeni tekst zakona NN 153/13, 20/17, 39/19, 125/19. Dohvaćeno iz www.zakon.hr/z/690/Zakon-o-gradnji
- NN 54/2016 (10. 06 2016). 547. *PRAVILNIK O RAZVRSTAVANJU I KATEGORIZACIJI UGOSTITELJSKIH OBJEKATA IZ SKUPINE KAMPOVI*. Zagreb, Croatia: Narodne novine.
- NN 112/ 2017 (17. 11 2017). *Pravilnik o jednostavnim i drugim građevinama i radovima*. Narodne novine 112/2017. Zagreb, Croatia: Narodne novine .

- NN. (9. 12 2019). 120. Izmjene i dopune Pravilnika o razvrstanju i kategorizaciji ugostiteljskih objekata iz skupine Kampovi. Zagreb 2019
- NN 54/2016 (10. 6 2016). Pravilnik o razvrstanju i kategorizaciji ugostiteljskih usluga na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu, Dohvaćeno iz www.narodne-novine.nn.hr: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2016_06_54_1408.html
- NN 54/2016. (10. 6 2016). Pravilnik o razvrstnju i kategorizaciji ugostiteljskih objekata iz skupine kampovi. Zagreb 2016
- NN 55/2021 (11. 2 2021). Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine. Narodne novine. Zagreb 2021
- NN 68/2019 (17. 7 2019). Pravilnik O izmjenama i dopunama pravilnika o razvrstavanju i kategorizaciji ugostiteljskih objekata iz skupine kampovi
- Dohvaćeno iz:
https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2019_07_68_1370.html
- NN 68. (2019). Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o razvrstanju i kategorizaciji ugostiteljskih objekata iz skupine Kampovi. , Narodne novine, Zagreb 2019.
- NN 9. (27. 1 2016) Pravilnik o razvrstanju i kategorizaciji ugostiteljskih objekat koje pružaju usluge u domaćinstvu, Dohvaćeno iz www.mint.gov.hr: https://mint.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/kateg_domacinstva/180918_pravilnik_kateg_domacinstva.pdf
- Oldest.org. (19. 7 2022) "8 oldest Mobile Homes" Dohvaćeno iz www.oldest.org: https://www.oldest.org/technology/mobile-homes/
- O'Neill, M., Riscinto-Kozub, K. A., Van Hyfte, M. (2010). Defining visitor satisfaction in the context of camping-oriented nature-based tourism — the driving force of quality! Journal of Vacation Marketing, Vol 16(2), str. 141-156.
- Phobs. (21. 7 2022). Phobs/About us. Dohvaćeno iz www.phobs.net: https://phobs.net/about/
- Regiowiki. (15. 07 2022). Gebetsroither Unternehmengruppe. Dohvaćeno iz www.regiowiki.at: https://regiowiki.at/wiki/Gebetsroither_Unternehmengruppe#:~:text=6%20Weblinks-,Geschichte,und%20Reisemobilen%20sowie%20deren%20Vermietung.
- Rudančić, A., Sladoljev, J. (2021). Kamping u hrvatskom turizmu, Libertas Međunarodno sveučilište Zagreb.
- Ruhnau, J. (08. 5 2002). Camping mit Komfort aber Mobilität gleich null. Dohvaćeno iz www.welt.de: https://www.welt.de/reise/article146564974/Camping-mit-Komfort-aber-Mobilität-gleich-null.html
- Strategija razvoja održivog turizma do 2030.godine. (5 2022). Dohvaćeno iz www.mint.gov.hr: https://mint.gov.hr/strategija-razvoja-odrzivog-turizma-do-2030-godine/11411
- Stuard, G. (5. 4 2014). Sustainable Community. Dohvaćeno iz www.sustainingcommunity.com: https://sustainingcommunity.wordpress.com/2014/02/05/ce_in_cps/
- Thrends. (21. 4 2022). Osservatorio OutdoorEstate 2022. Dohvaćeno iz www.the.thrends-italy.com: https://www.the.thrends-italy.com/positive-signals-for-outdoor-tourism-for-summer-2022/
- Tiny House Croatia. (21. 07 2019). Zakon o građenju Tiny House. Dohvaćeno iz <http://www.tinyhouse-croatia.com: http://www.tinyhouse-croatia.com/2019/04/16/zakon-gradenje-tinyhouse/http://www.tinyhouse-croatia.com/2019/04/16/zakon-gradenje-tinyhouse/>
- TRUFORM TINY ADMIN. (25. 07 2022). Tiny Hous vs RV vs Mobile Home. Dohvaćeno iz www.truformtiny.com: https://truformtiny.com/tiny-house-vs-rv/#tiny-house-vs-rv-vs-manufacturedmobile-homes
- Union Lido, (12.06.2022), <https://www.unionlido.com/collection/bungalow-mobile-home-park-resort/>. (12. 6 2022). Dohvaćeno iz www.unionlido.com: https://www.unionlido.com/collection/bungalow-mobile-home-park-resort/
- Union Lido. (4. 5 2022). Dohvaćeno iz www.unionlido.com: https://www.unionlido.com/en/speedy-camp/
- Valamar. (03. 5 2022). Bella Vista Camping Homes. Dohvaćeno iz www.camping-adriatic.com: https://www.camping-adriatic.com/istra-camp-porec/mobile-homes/bella-vista-mobile-homes
- Valamar. (29. 4 2022). Camping Adriatic. Dohvaćeno iz www.camping-adriatic.com: https://www.camping-adriatic.com/croatia/accommodation
- Valamar Riviera d.d. (17. 5 2007). Izvještaj o poslovanju kampova 2007.godine. Poreč, Croatia: Valamar Riviera d.d.
- Vranjica - Belvedere. (18. 5 2022). Dohvaćeno iz www.vranica-belvedere.hr: https://www.vranjica-belvedere.hr/standard-mobile-homes/?lang=en
- Vrtodušić-Hrgović, A-M., Cvelić-Bonifačić, J., Licul, I. (2018). Glamping-New Outdoor Accommodation. Ekonomska Misao i Praksa; Dubrovnik Vol. 27, Iss. 2, , 621.
- WOMO Guide. (14. 5 2022). Dohvaćeno iz www.womoguide.de: https://womoguide.de/wohnmobil-technik/mobilheim-alternative-zum-wohnmobil/
- www.adria-more.hr. (14. 6 2022). Dohvaćeno iz www.adria-more.hr/mobilne-kućice: https://adria-more.hr/mobilne-kućice/kozarica/couple

- www.booking.com. (24. 6 2022). Dohvaćeno iz www.booking.com: https://www.booking.com/campings/region/de/balticsea.de.html?aid=318615&label=Catch_All-DE-131006966761-d2ExUwOO3U4joJR3HLRklQS548793046538%3Apl%3Aata%3Ap1%3Ap2%3Aac%3Aap%3Aneg%3Afi9755896132%3Atidsa-1232732495251%3Alp20408%3Ali%3Adec%3Adm&sid=96fdad3a25c7
- www.merriam-webster.com. (12. 7 2022). Dohvaćeno iz www.merriam-webster.com/dictionary/mobile%20home: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/mobile%20home>
- www.top10.co.nz. (18. 5 2022). Dohvaćeno iz Top 10 Holiday Parks: https://top10.co.nz/motels?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=motels&ref=fastracksem&campaign=1062702190&content=601136980213&keyword=new%20zealand%20camp%20sites&gclid=Cj0KCQjw0JiXBhCFARIsAOSAKqBjdhtaVkQy2whoBi79ktRS4euRc7QFyh5kmc3ZQhvHWKnkDX
- www.womoguide.de. (15. 4 2022). Dohvaćeno iz <https://womoguide.de/wohnmobil-technik/mobilheim-alternative-zum-wohnmobil/>

JOSIPA CVELIĆ-BONIFAČIĆ, dr. sc., docent

Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu

Katedra za menadžment

Primorska 46, 51410 Opatija, Hrvatska

Telefon: +385-98-442877

E-mail: jcvelic@fthm.hr